



• M.K. Čiurlionis 'Het sprookje van de koningen' (detail, 1909). Tempera op doek, 70 x 75,5 cm. Collectie Nationaal M.K. Čiurlionis Museum voor Schone Kunsten, Kaunas.

Schilderij

Litouws sprookje

De wonderwerelden van Čiurlionis

Tekst Han Steenbruggen

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis geldt als de belangrijkste componist en beeldend kunstenaar die Litouwen voortbracht. Museum Belvédère is het eerste museum in Nederland dat een grote expositie wijdt aan zijn werk. Zichtbaar wordt dat het verbeelden van ongekende voorstellingen en werelden als een rode draad door zijn werk loopt.

In de jaren waarin Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (1875-1911) als componist en beeldend kunstenaar actief is, beginnen nationalistische bewegingen aan de randen van het Groot-Russische Rijk zich steeds meer te roeren. In Litouwen bundelen de krachten zich in een beweging die zich inzet voor de eigen cultuur. Ook Čiurlionis sluit zich aan. 'Ken je de Litouwse beweging?' schrijft hij begin 1906 aan zijn broer. 'Ik ben van plan al mijn vroegere en toekomstige werk aan Litouwen te wijden.' Met zijn muziek en schilderijen groeit hij in een bestek van enkele jaren uit tot de belangrijkste kunstenaar van Litouwen en na zijn dood tot hét nationale icoon.

Het nietige hier-en-nu wordt gespiegeld aan het kosmische

In zijn werk grijpt Čiurlionis steeds vaker terug op oude volksgeloven en daaraan verbonden verhalen over goden, koningen en ridders die heersten over hemel en aarde - mythen en sagen uit de lang voorbije periode vóór de teloorgang van het machtige Litouwse Rijk dat zich ooit uitstreckte van de Baltische Zee tot aan de Zwarte Zee. De handelende figuren in zijn schilderijen - die in vele opzichten aansluiten bij de brede stroming van symbolisme - zijn van metafysische orde; gepersonifieerde bergen, wolken en hemellichamen, wonderlijke vogels, engelen, ridders, demonen of koningen, zoals in *Het sprookje van de*

koningen uit 1909. In dit schilderij houdt een van de twee weergegeven vorsten een landschapje in handen dat wordt verlicht onder een stralende hemelkoepel. In stille aandacht aanschouwen de twee de minuscule wereld. De voorstelling gaat terug op een Litouws sprookje, maar wordt door Čiurlionis in een geheel nieuwe context gepresenteerd. In zijn verbeelding wordt het kleine universum onder de verlichte stolp afgezet tegen een nachtelijk decor van bomen met daarachter een sterrenhemel van een grootser universum. Dit dualisme, waarbij het nietige hier-en-nu wordt gespiegeld aan het kosmische, het kortstondige aan het eeuwige, speelt in het werk van Čiurlionis een belangrijke rol. Ook de twee tegenover elkaar geplaatste koningen kunnen in dat perspectief van eenheid-door-tegenstelling begrepen worden.

Dat Čiurlionis van *Het sprookje van de koningen* zowel een groot schilderij, een klein schilderij alsook een tekening maakte, doet veronderstellen dat het onderwerp veel voor hem betekende. De reden ligt misschien wel besloten in de huisjes, die vooral in de tekening goed zijn te onderscheiden en zo gelijken op de twee huizen die het gezin Čiurlionis in Druskininkai bewoonde. In dat dorp, verscholen in de eindeloze wouden van Zuid-Litouwen, groeide hij op en kwam hij nadien vaak terug om er te werken en rust te vinden. Verklaringen over zijn werk gaf de kunstenaar zelden of nooit, maar dat hij met het dorpstafeereel, geborgen onder een stolp van licht en de waakzame blik van twee mythische beschermers in een nachtelijk woud, uitdrukking gaf aan zijn emotionele betrokkenheid met het dorp van zijn jeugd, is een even mooie als verleidelijke gedachte. ☺

Museum Belvédère
Oranje Nassaulaan 12
Heerenveen-Oranjewoud
+31 (0)513 64 49 99
www.museumbelvedere.nl

Geopend van dinsdag t/m zondag van 10.00-17.00 uur. De tentoonstelling *Mikalojus Konstantinas Čiurlionis - Beyond Heaven and Earth* is te zien t/m 9 juni.